

De Ivstitia Et Ivre ceterisq[ue] Virtutibus Cardinalibus

Lessius, Leonardus

Antverpiæ, 1632

5 Vtrùm qui pluribus operam suam in solidum locat, possit plura integra stipendia accipere.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72459](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72459)

DUBITATIO V.

Vtrum is, qui pluribus operam suam in solidum locat, possit plura integra stipendia accipere:

27 **V**erbi gratia, Titius locavit operam suam Sempronio ad reducendum eius equum Louanio Parisios 4. aureis, vtrum possit Caio eadem locare pari pretio, vt illius equum reducat.

Videtur non posse. Primò, Quia si vna eademque res vendatur duobus, non potest illius rei integrum pretium exigi à singulis: atqui locatio operarum est instar venditionis: nam opera vendi censetur, ergo si duobus elocata fuerit, non potest à singulis integrum pretium exigi.

Secundò, In omni contractu iusto debet seruari æqualitas: atqui hinc non videtur seruari; opera enim non valet nisi 4. aureis, & tamen accipit 8. ergo contractus ille non est iustus.

Tertiò, Quia alioquin qui pactus esset cum Titio 50. aureis obire pro illo peregrinationem sacram Lauretum, posset pacisci cum Caio pari pretio: similiter cum tertio & quarto. & ita 200. vel 300. aureos acciperet pro labore istius peregrinationis, cum solum valeat 50. aureis.

Quartò, Commissarius caularum, cui pro vnus causæ expeditione, dum foras proficiscitur, permissum est in singulis dies accipere duos aureos ab eo cuius negotia gerit, poterit accipere quatuor aureos si agat negotia duorum, lex si tritium: quod tamen videtur absurdum. Sic enim fieret statim valde diues exiguo labore; nam vna profectio vnoque labore omnia illa peragit.

Pro solutione adhibende sunt aliquot distinctiones. Vel enim ille obligat operam suam singulis in solidum, ita vt teneatur singulis, etiam si alij resiliant: vel obligat illam omnibus simul. Rursus, vel illa opera est æquè commoda singulis ac si pro vnoquoque illorum seorsim tota impenderetur: vel non æquè est commoda. Denique, quando certum stipendium constitutum est alicui functioni, vel constitutum est tamquam integra merces, ita vt non possit amplius accipere, siue vni illam impendat, siue pluribus seorsim; vel solum ita vt sit integra merces pro negotiis vnus, non prohibendo interim quàm tantumdem accipiat ab alio, si eadem opera eius negotium agat. His positis

Si non singulis in solidum.

Dico Primò, Quando quis non obligat suam operam singulis in solidum, ita vt teneatur eam prestare pro vnoquoque seorsim, etiam si alij non concurrerent, non potest tantum exigere, quantum si vni soli eam obligaret. Ratio est, Quia obligatio partialis est minoris pretij, quàm totalis & integra; sicut dominium partiale est minus totali. Hinc nuntius ordinarius non potest tantum exigere à singulis pro delatione litterarum, quantum si vni soli suam operam obligaret. Idem dicendum de magistro multis docente discipulos; & aliis similibus, qui nolunt suam operam singulis addici in solidum.

28 *Si non sit æquè singulis commoda.*

Dico Secundò, Quando opera multis prestata, non est tam utilis aut commoda singulis, quàm vni soli exhibita, non potest tantum exigi à singulis, quantum cum vni soli impenditur. Sic qui

facit Sacrum pro multis, non potest pro sustentatione sua tantum exigere à singulis, quantum posset ab vno, si pro vno solo fecisset. Quia multis applicatum, non tantum prodest singulis ex opere operato, quàm vni soli attributum. Simili modo si quis pro pluribus peregrinationem suam suscipiat, non potest tantumdem accipere à singulis, quantum ab vno, si pro eo solo fecisset. quia vna peregrinatio non tantum prodest singulis per modum satisfactionis, quantum vni: vnde singuli cupiunt sibi solis totum laborem & cultum illum applicari. Idem dico, quando non æquè vtiliter & perfectè pro multis agitur ac pro vno.

Dico Tertiò, Quando quis pluribus obligat operam suam singulis in solidum, & illa æquè commoda est singulis, ac si pro illis solis fuisset exhibita, potest à singulis tantum exigere, quantum ab vno posset, si pro eo solo præstitisset.

Probatum Primò, Quia qui proprii negotij causa debet proficisci Romam, potest tantum pacisci ab alio qui eum suo nomine cupit ire, quantum si propria causa iturus non fuisset, vt omnes concedunt, & vsus quotidianus comprobatur. Ergo idem dicendum de eo qui antè ex pacto cum quodam alio ire debebat. Parum enim refert, si illuc ire debebas, vtrum tua, an alterius causa. id enim non variat æstimationem illius functionis. Simili modo, qui quærit equum vt negotij sui causâ proficiscatur Parisios, si inueniat equum reductum; tantum potest exigere pro reductione equi, quantum alius qui equo non egebat, nec eò ire cogitauerat. Idem patet cum quis negotia diuersi generis eadem profectio expedire potest.

Secundò, Probatum allata ratione, Quia quòd vna eademque opera pluribus equè possim commodare ac vni; non minuit æstimationem operæ respectu singulorum. non enim opera mea minoris tibi valet, quòd eadem dum tibi impenditur, simul alteri proficit: ergo si tibi soli exhibita valet tibi duobus aureis, non minoris tibi valebit, quòd simul alteri per eam possim commodare. Sic si medicus vno eodemque suffitu posset curare tres ægros, tantum posset exigere à singulis, quantum ab vno: non enim opera & suffitus ille minoris valet respectu Petri, eò quòd simul curet Ioan-nem. Idem & potiore ratione dicendum est quando functiones ipsæ, pro quibus merces exigitur, sunt diuersæ; sed requirunt per accidens aliquam actionem præuiam, quæ eadem diuersis illis subferuiat, v.g. profectio ad locum remotum vbi diuersæ res sunt gerendæ. Vt cum quis nomine diuersorum proficiscitur ad locum distitum, vt ibi illorù negotia tractet, vel testimonia & probationes in eorum causis conquirat. non enim datur tunc principaliter merces pro itinere, sed pro functione peragenda in termino; quæ tamen pluris æstimatur ratione distantie loci & itineris, quod est medium quoddam ad illam actionem necessarium. Porro ad bonam fortunam vel industriam illius pertinet, quòd plura negotia concurrant, ita vt vno medio possit ad ea conficienda vti, vel eandem functionem pluribus impendere. Neq; opus est, vt qui sua negotia ipsi committunt, eiusque opera vti cupiunt, sciant illum etiam aliorum negotia gerere, vel plura simul expediturum: sed sufficit vt tam vtiliter & opportunè ea gerere possit, ac si alia simul gerenda non haberet, & suam operam cuique seorsim impenderet.

Limitatio.

Hæc tamen assertio sic limitanda est. Primò, nisi alioquin merces annua vel diurna ita sit taxata auctoritate publica, vel recepta vsu, vt siue vnus siue plurium causam agas, non possis amplius exigere, vt sit cum salarium est constitutum ex publico, & non exigitur à priuatis: secus cum à priuatis, & obligatio sit singulis in solidum.

Secundò, Vt non accipiat plura stipendia nisi pro actione quam simul pluribus in solidum impendit, idque pro tempore quo illa durat; non autem pro illis, quas singulas singulis. Vnde potest accipere pro itinere quod omnium causa facit, pro numero dierum quo profectio eundo & redeundo durat; non autem pro actionibus, quas pro diuersis diuersas facit in termino constitutus. v.g. si pro negotio Petri, vbi peruenit ad locum destinatum, impendat vnum diem, pro negotio Pauli duos, pro negotio Andree medium: singuli soluent pro negotiis suis pro rata temporis.

²⁹
*Ad argu-
menta.*

Ad Primum, Est dispar ratio, quando enim vna res venditur duobus, non venditur singulis in solidum, nec eo modo potest duobus tradi, vt singuli tantum ex ea commodi accipiant, quantum si cuique eorum soli traderetur. vna verò eademque opera potest duobus in solidum obligari, & impendi, vt ostensum est. Si tamen fingeremus eandem rem duobus in solidum posse tradi, concederem illam bis posse vendi, & duplex pretium pro ea accipi.

Ad Secundum, Negandum est non seruari hinc æqualitatem. etsi enim illa actio, v.g. profectio ad illum locum, quatenus tendit ad confectio- nem vnus negotij sub vna obligatione, non plurius æstimetur duobus aureis; tamen si consideretur, vt tendit ad aliud negotium sub noua obligatione cum altero in solidum incunda, valet duplum. Simili modo opera magistri eximij, etsi non pluri valeat 10. aureis, quatenus in vno discipulo scientiam rare alicuius artis parit, valet tamen duplum, si consideretur vt in duobus illam efficit, & triplum vt in tribus; modò erga singulos in solidum se obliget.

Ad Tertium, Pater ex dictis. peregrinatio enim pro multis obita, non prodest singulis in solidum.

Ad Quartum, Concedo totum, modò id non putetur esse contra mentem Magistratus tale pretium taxantis. Vnde vbi est talis consuetudo iam olim recepta, præsertim Magistratu qui mercedem taxauit, & ipso quoque populo sciente & non contradicente; censo non esse iniiciendum scrupulum: etsi plura stipendia diurna, dum plurium causam ex diuersa cum singulis obligatione gerit, accipiat; modò æquè vtiliter singulis ita simul conficiat, ac si seorsum pro eis ageret. Et sanè si id non esset licitum, debuisset Magistratus non solum præscribere, quantum accipiendum sit ab vno, dum vnus causam agit, sed etiam quantum à singulis, quando plurium: v.g. si duorum, si trium, si quatuor. Equum enim est, vt si ab vno, cum vnus causa proficiscitur, potest in singulos dies exigere duos aureos, possit exigere amplius à duobus, si duorum causam acturus erat; & amplius à tribus, si trium; & sic deinceps: ita vt singuli teneantur conferre amplius pro rata, quam ad conficiendos duos aureos sit opus, quò enim plurium cause sunt agenda, eò onus est grauius notabiliter. Non tamen hinc sequitur, quòd talis statim exiguo labore di-

tescer: tum quia non est paruus labor singula negotia exactè peragere; tum quia multorum cause non semper ita concurrunt, vt simul peragi possint. Denique non est mirum, hominem industrium in optimo officio breui discedere.

DVBITATIO VI.

*Ex qua culpa teneatur locator conducto-
ri, & conductor locatori.*

Respondeo, Teneri de dolo, de culpa lata, & de leui, non autem de leuissima, nec de casu fortuito, eò quòd contractus sit in commodum vtriusque; de quo plura diximus cap. 7. dubit. 8. conductor quidem tenetur, si res, quam conduxit ad suum vsum, vel ad fructum ex ea capiendum, ipsius negligentia perit, vel deterior facta est. similiter si conduxit, vel redemit aliquod opus faciendum, vel aliquam rem transferendam, aut transferehendam; eaque res ipsius negligentia vel imperitiâ perit, vel surrepta est, vel aliquo modo vitata. Numquam tamen tenetur, (nisi aliud deductum sit in pactum) si eam diligentiam & circumspeditionem in re custodienda & tractanda adhibuit, que communiter ab huiusmodi conductoribus adhiberi solet. non enim amplius præstare tenetur, quam passim ab aliis in huiusmodi rebus præstari solet.

Econtrariò locator tenetur conductori, si locet illi rem vitiosam, (v.g. vasa vitiosa, vel præto liquore imbuta) indeque fiat vt conductor damnum capiat: vt si liquores infusi corrumpantur, vel effundantur. hinc tamen requiritur aliqua negligentia, vel culpabilis ignorantia in locatore. si enim præstet id, quod passim solet ab iis qui res huiusmodi locant, ad nihil tenetur. pari modo, si locator operæ suæ, non præstet operam promissam (quod sæpè faciunt operarij negligentes) tenetur partem mercedis, quam non est promeritus, restituere, & si quid inde damni accepit conductor, sarcire. Domini quoque, & alij conductores, qui non permittunt suis famulis & operariis, aut non præstant ea quæ in contractu tacite vel expresse promiserunt, tenentur ad compensationem damni & incommodi secuti. si maiorem operam exigant quam conuentum sit, tenentur ad maius stipendium: quod animaduersione dignum; nisi forte stipendium sit ita largum, vt merito plus ab ipso exigi possit.

DVBITATIO VII.

*Quas ob causas licitum sit conductorem
expellere, vel priuare conducto.*

Respondeo, Doctores ex Iure Cæsareo passim recensent quatuor causas, quæ etiam breuiter insumantur & approbantur Iure Canonico, d. cap. Propter sterilitatem. 3. §. Verùm. De loc. & con. Prima est, Si conductor tempore constituto pensionem non soluerit. colligitur id ex L. Æde 3. C. de locato.

Dices, Ius Canonicum, §. Verùm, videtur requirere vt per biennium non soluerit: & tunc adhuc concedit vt possit purgare moram, celes-
riter